

ПАЙШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОЛАЛАР ЖАМҒАРМАСИ ҲАФТАЛИГИ

БАҲОСИ 20 СЎМ

ТОҒ ГЎЗАЛИ

А. МАМАДАМИНОВ сурати

УШБУ СОНДА:

ЗУЛФИЯ МУЪМИН ҚИЗИ:

НИҚОҲ СУВИ

4 БЕТ

ЖАЛОЛ ЯХШИБОЙ:

АЖДАҲОЛАР СУЛТОНИ

7 БЕТ

Кейинги сонларда

МАЛИК БОЙ МУҲАММАД:

Анджонда шундай аёл бор

ЖУРА ҚОДИР УҒЛИ:

Олтинсойлик Алпомиш

ОЙНИНГ ЎН БЕШИ ҚОРОНҒУ...

Сен бизни кечирдингми, Унсин!

Сени бутун синф аҳли тушунмадик, аксига олиб, қолоқ, қочоқ деб юрагингдаги дардни баттар қўзғаб, ҳақоратладик.

Ушанда сен қанчалар куюниб йиғлагандинг, ўқитувчимиз сени йиғлаганинг учун ҳам урганди. «Мақтаб момонинг уйимиди» деб сенинг етимлигини юзингга солганди. Биз эса қўрққандик, қўрққанимиздан жим ўтирдик. Бу ҳам етмагандай, танаффусда Нигора сенга: «бунча исқиртга ўхшаб кийиниб келдинг, малим шунинг учун ҳам ёмон кўради-да» деганда сен чидамадинг, йиғлай-йиғлай уйингга кетдинг. Мен эса сенга ҳамма қатори эътиборсизгина қараб, сени асранди қизча, момонгни эса тентакка ўхшатгандим.

Бир кун синфга ҳаммадан олдин икковимиз кириб келдик, анча гаплашиб ўтирганимиздан кейин сенинг қанчаллик ажойиб қиз эканлигини тушунгандай бўлдим. Энг ёмони сени ҳақоратлаган болани ўқитувчи ҳам уришмасди. Нигора «қўнмай қолганмисанлар, бўлмаса нега Унсин деб исм қўйиш-

ган» деб бутун синф олдида ҳақоратлаганида ўқитувчимиз ҳам ҳеч нарсга демаганди.

Эслайсанми, тўртинчи синфда бир ҳафталик ётоққа-пахтага кетдик. Жўнаш олдин ҳаммамиз йиғилдик. Шунда момонг «кўзга суртганим шу қизча, мен касалманд қари кампир бўлсам, ҳеч бўлмаса озгина тузалиб олай, жон болам» деб директори-мизга, кейин ўқитувчимизга йиғлаб-йиғлаб ялинганди. Биз эса тентак момо йиғлаётди, тентак йиғлаётди, ростданам тентак эканда деб ўйлагандик. Сен ҳам момонингн эгасини ушлаб йиғлай бошладинг. Ўқитувчимиз эса қўлингдан маҳкам ушлади-да, кўтариб бизнинг қаторимизга ўтиргизиб қўйганди. Биз пахта тергани қўшиқ айтиб жўнадик. Автобусда фақат сенгина йиғладинг. Бизлар эътибор ҳам бермадик. Ётоқда сен ҳаммамизнинг оёқ учида-эшикнинг ёнгинасида ёлғиз ётардинг. Ўзи билан бирга ётқизишга қизлар сендан орланарди.

Биласанми, сен учун қачон йиғлаганман: пахтадан қайтганимиздан сўнг уч кун мактабга келмадинг. Синф боши-лиги бўлганим учун сени

мактабга етаклаб келиш меннинг зиммада эди. Ўйларингга бордим-да, эшикни секин очдим. Сен момонинг қўлини ушлаб йиғлаб ўтирардинг, мени кўрдинг-у қўнграб юбординг. Нима қилишни билмай, мен ҳам йиғлаганча, ортимга қайтдим, бунга билдирмаслик учун қорға юзимни, кўзларимни ювдим, «уйида ҳеч ким йўқ экан» деб ўқитувчига ёлғон гапирдим.

Шундан сўнг сизларниқига қўп борадиган бўлиб қолдим, ҳар сафар нон олиб борганимда момонг нималардир деб пичирлаб дуо қиларди. Кейин эса мактабга келмай қўйдим. Сизлар қўчиб кетдинглар. Сени ўшандан сўнг йўқотиб қўйгандим...

Яқинда қишлоққа борарканман автобусдан бир аёл икки боласи, туғунлари билан мен тушадиган бекатда тушди. Тақдирда қўришиш насиб қилган экан. Мана сен билан яна учрашдик. Анча суҳбатлашдик. Сен ҳозир энг бахтли аёл-она бўлибсан. Фарзандларинг бағринда. Ойнинг йн беши қоронғу йн беши ёруғ деганлари шу бўлса керак-да.

—Олим БЕКНАЗАР

ЕТТИ КУН

ҲОКИМНИНГ УЛОВИ

Самарқанднинг Қўшработ тумани ҳокими хизмат улови сифатида отни танлади. Туман хўжаликлари раҳбарлари ҳам от миншининг анча машини олиб қолишди. Энди раҳбарлар яқин ўртада катта соврилли бир кўпқари уюштирмоқчи...

ЎНТА ИТГА—БИР МОШИН

Фарғоналик жаноб Хитойга [Тизиков бозорига эмас!] ўнта ит олиб бориб сотди ва пулига яп-янг «06» олиб қайтди. Қизиги, юртдошимиз жигулисининг олд ойнасига катта кўпакнинг сурати туширилган.

АРЗОН АВТОБУС

Жанубий вокзалдан «Тошкент-Шаҳрисабз» ижара автобуси қатнай бошлади. Чипта баҳоси 1500 рубл. Бу поезд нархига тенг бўлиб, давлат автобусидан уч баробар арзон.

«ОНАЛАРНИ АРДОҚЛАНГ!»

Ўзбекистон Республикаси Болалар жамғармаси биносига бўлиб ўтган оналар машварати болалар ва оналар соғлигини ҳимоя қилишга бағишланди. Ингилишда юртимизнинг бир гуруҳ машҳур аёллари иштирок этиб, бир пиёла чой устида суҳбатлашди. Учрашувга ташриф буюрган Берта Давидова, Ҳадя Юсупова, Нодира Рашидова сингари онахонларимиз бўлажак ёш оналарни авайлаш кераклигини яқдиплик билан таъкидлашди.

ЎЗГАРИШ

Тахририятимизга Ахбор Имомхўжаевдан хат келди. У киши футбол ишқибозларида Ўзбекистон чемпионатидаги баъзи жамоаларнинг номи қуйидаги тартибда ўзгарганлигини маълум қилади: «Холис» [Олмалик]—«Олмалик» [Олмалик], «Маданчи» [Бекобод]—«Металлург» [Бекобод], «Косонсой» [Косонсой]—«Кушон» [Косонсой], «Сувчи» [Ҳаққуллобод]—«Норин» [Ҳаққуллобод].

ТУРКИЯДАГИ МУХБИРИМИЗ

Рустам Мардон кунни кеча тахририятимизга ташриф буюрди. Тўққиз ойлик хизмат сафари ва Истанбул дорил-фунидаги таҳсилдан унинг кўнгли чоғ. Қардошларимиз днёрдан олган таассуроти бир олам. Айтишича, эл кезган одам ҳеч қачон ютқизмас экан. Туркия таассуротлари ҳақида у муштарийлар билан яқин орада алоҳида гурунглашмоқчи.

ЭҲТИЁТ БЎЛИНГ, ҚЎЗИҚОРИН!

Янгирер шаҳрида икки яшар бола қўзиқориндан тайёрланган таом истеъмол қилиб, заҳарланди ва касалхонада вафот этди.

ТЎЙДАН КЕЙИН ТОМОША

Боёвут туманидаги хўжаликлардан бирида данғиллама тўй бўлди. Тўйнинг бўлгани яхши-ю, аммо шу кунни қишлоқдан бозорда ҳар бири камида 100-150 мингга сотиладиган уч ҳўкиз ҳам ўғирланди.

— ВОЙ ДУГОН, ҲИНДЛАРГА УХШАДИММИ!

Даврон АҲМАД сурати

ЁЛҒИЗ ҚИЗНИНГ

ЁРУҒ ҚУНЛАРИ

Онамни кўрганлар унга 60 ёш эмас, эҳтимол 70, балки ундан ҳам каттароқ ёш беришлари мумкин. Чунки, онамнинг суяғи меҳнатда қотган. Бизнинг — болаларининг ташвишлари пешонасига ажини, сочларига оқ бўлиб тушгандир балки. Ўн олти фарзанд ичидан аяқ-ёлғиз онамнигина худо ўз панохида асраган. Катта энам бу дахшатли фожеалардан эсанкираб, адоий тамом бўлиб, қабристонда бир неча кун қолиб кетган экан. Қариндошларимиз уни беҳуш ҳолда олиб келишибди. «Ўн бештасини ерга бердим, эрта-индин бу ҳам узилади», деб онамга-қарамабди ҳам. Қўшнимиз Ҳалима хола ҳали бир ёшга ҳам етмаган онамни ўз уйларига олиб кетибди. Катта энамга «Бу ҳали шундай бир қиз бўлсинки, ҳамма болаларининг орзу-хавасини шундан кўрасиз»—де-

ган экан.

Йиллар ўтиб, Ҳалима холанинг айтганлари бажо келиб, онам дуркун қиз бўлибди. Уйимиздан совчиларнинг кети узилмаскан. Катта энам эса қўшини қишлоқдаги Абдусамаднинг қўлида пода боқиб юрган етим йигитни «ичкўв» қилибди. Тез орада тўйлари бўлибди. Бирин-кетин катта энамнинг қучоғи набираларга тўлибди. Раҳматли отамнинг умри қисқа экан, бу фаний дунёдан кўз юмди. Орақидан етти жон бўзлаб қолди. Орадан ўн бир йил ўтган, саксон икки ёшли катта энамни ҳам отамнинг ёнига қўйдик. Уйимиз ҳувиллаб қолди.

Онамнинг айтишларича, акам Пирмама туғилганларида, катта энам уни еру кўкка ишонмай, қўлларидан туширмай, ҳовли супирсалар ҳам орқага кўтариб, катта қилган экан. Акамни

уйлантирди. Озми-кўпми, роҳатини кўрди. Фақат чеварасини кўролмади. Катта энамнинг яхши фазилатлари кўп эди. Қишлоғимизда энг кекса ва кайвони аёл ҳисобланарди. Катта энамсиз бирор маърака ёки тўй бўлмасди. Айниқса, тўй қилмоқчи бўлганлар бир ҳафта олдин катта энамни «Маслаҳат берасиз, йўл-йўриқ кўрсатасиз, билмаганимизни ўргатасиз»—деб олиб кетишарди. Гоҳида катта энамнинг ҳислатларини ҳозирги, аёлларимиздан излайман. Афсус, қўзларим дашту саҳрода сув ахтаргандек ҳайрон. Меҳр-оқибат кўтарилиб, болаларини тирик етим қилиб, ташлаб кетаётган аёллар озмунчами? Сабр-қаноатни гапирмаса ҳам бўлади...

Шўрлик онам шу ёшгача ўзи емай,

бизга едирди. Ўзи киймай, бизга кийдирди, ўқитди. Гоҳида шундай катта шаҳарда онамнинг меҳри, ишончи туфайли юрганимдан қувонаман. Гоҳида эса, шаҳарга ҳам сиймайман. Кўз олдимга ҳокисор онажонимнинг сиймоси келаверади. Қувончимни, дардларимни кимга айтишни билмайман. Шунда шоир Муҳаммад Юсуфнинг қуйидаги сатрлари ёдимга тушаверади:

Мен сизни уйлайман шому саҳарда,
Она соғинсам ҳам бора олмайман
Тунлари чарогон шундай шаҳарда,
Ҳеч кимга қўнглимни ёра олмайман...

Хонбуви ҲИММАТ қизи

ҚУЁНЧАНИНГ ҲИКОЯСИ

Бунча хомушсан, дейсанми? Наҳот хафага ўхшаб кўринадиган бўлсан? Бу шунчаки қоринининг очлигидан... ёки Тўнғиз билан «аҳмоқ-аҳмоқ» ўйнайвериш, чарчаганимдан бўлса керак.

Қанақа ўйин бу деганинг нима? Ростданам, ҳеч ўйнаб кўрмаганмисан! Ҳаётдан тўрт қарич орқада қолбсан-ку, хих-хих-хи.

Тўғриси айтганда, бу ўйинни ўзим ҳам бугун ўргандим. Агар қарамларим бўлмаганда, ким билади дейсан, ҳалиям ўрганолмай юрардим...

Хуллас, инда ётавериш, жуда зерикиб кетдим. Бунинг устига бундоқ тимирскилаб кўрсам, омборчамда тишга илинадиган нарса қолмабди. Пича тамадди қилволиш, баҳонада оёқнинг чигилини ҳам ёзиш мақсадида чакалакка чиқдим.

Бир вақт қарасам, ҳў анави йўлдан эшак арава кетиб борапти. Четанинг ичи лиқ тўла қарам. Оғзим сувланиб, жигилдоним лиқиллай бошлади. Одамларда «омадинг юришса — кўмирингдан тилло, эшакнингдан мулло чиқад», деган мақол борлигини бундан эшитгандим. Ме-

ниям бир омадим келди-ю, гилдирак чуқурчага тушиб арава силкинган чоғда катта-катта иккита қарам четанинг устидан учиб кетди. Мудраб бораётган аравакаш буни сезмай қолди.

Қарамларни кўздан панароқ жойга бирин-кетин думалатиб келиб, ейишни қайсидан бошласам экан, деб тарадудланиб турган эдим. Ишкамба лақабли қориндор Тўнғиз инқиллаганча қаршимдан чиқиб келди.

— Ингк, ингк, қарам муборак бўлсин, Қўёнполвон, — деди у олдимга янаям яқинлашиб. — Қаёқдан эп-лашдирдинг буларни?

Ишкамбанинг менга бунақа дўстона муомала қилганини кўрмагандим, бирдан эриб кетдим.

— Топдик-да энди, — деб жавоб қилдим тиржайиб.

— Жудаям ажойибсан-да, ука, — дея қарамларга тикилганча мени мақтай кетди у. — Биламан сен шоввозни, мен билан «аҳмоқ-аҳмоқ» ўйнашни мўлжаллаб турибсан, ингк. Ишкамба акангни эрмак қилиб, бир яйрамоқчисан-да, а?

Бунинг қанақа ўйинлигини сўраган эдим, кекса Тўнғиз «била туриб, мени калака қиялсан», дея аввалига сал ранжиган бўлди, кейин шовмасдан тушунтира бошлади. Унинг айтишича, бу ўйинда икки ҳайвон қатнашаркан, бири овқат еб турганида, иккинчиси «аҳмоқ кавшанди-ё, аҳмоқ кавшанди-ё» дея уни масхаралаганча иргилилаб юраркан.

Жуда қизиқ ўйин, тўғрими? Мен ўйланиб ўтирмай, ўйинда иштирок этишга тезда рози бўлдим. Ишкамба «ғирс-ғирс» қилиб қарамни ейишга киришди, мен унинг атрофида сакраб «аҳмоқ кавшанди-ё», деб қичқира кетдим. Шу десанг, мазах қилавериш томоғим, иргилилаб оёғим оғрий бошлади.

Ишкамба иккала қарамни пок-покиза тушириб бўлгач, «ўзингдан-ўзинг намунча шаталоқ отасан, ҳў, ғилай», дея менга ўқрайиб қаради. Мен яна пича «аҳмоқ-аҳмоқ» ўйнайлик, деб илтимос қилган эдим, у «ингк-ингк, ўзинг аҳмоқсан», деганича келган томонига қараб жўнади. Ортиқча аҳмоқ қилганимдан хафа бўлди, шекилли.

...Менга бунақа масхараомуз илжаймагин-да, ошна? Нима, Тўнғизни боппаганимга ишонмаяпсанми?..

Анвар ОБИДЖОН

Даврон АХМАД сурати

БИР ДАФТАР САВОЛ

— Шуларнинг ҳаммасини ўзинг ёзингми? — сўрайман Шўхратжоннинг дафтаридан кўзимни узмай.

— Ўй, ҳаммасини эмас, — ростига кўчади у. — Бу ерда акам ёзган саволлар ҳам бор. Фақат улар мени билан аралашиб кетган...

I. БЕКАТДА ТУҒИЛГАН САВОЛЛАР

Бу кўчадан ким ўтди экан
Эрта тонгда биринчи бўлиб?

Автобусни эмас, автобус бизни

Кутадиган вақтлар келаркин қачон?

Ким кимдан ўрганган саломлашини

Чумоли бизданми, биз чумолидан?

«Гулзор» деб аталган бу кенг
бекатнинг
Атрофида нега гул ўсмас?

II. ЙЎЛДА ТУҒИЛГАН САВОЛЛАР

Қандай қилиб «бор» ва «йўқ» қилар
«Ҳалқоб»ларни асфалт кўчалар?

Тушармикин кўчамизга ҳам
Келин бўлиб сочи уз-ун қиз?

Нега келиб-келиб айни баҳорда
Зерика бошладим ўзимдан-ўзим?

Абдурахмон АҚБАР.

БОЛАНИНГ ТИЛИ ШИРИН

— Кеча икки доктор билан икки ҳамшира зўрга тишимни сўғуришди, — деди олти ёшли Жасурбек ўртоқларига.
— Шунча каттамикан а! — дея сўради ўртоқлари.
— Йўқ, мен оғзимни очмай туриб олдим-да.

Деразадан мўралаётган ойни кўрган тўрт ёшли Тўхтамурод эса на онасининг, на отасининг гапига кўнмайди — ҳовли саҳнида ёмғирга чўмилиб дирқиллаб ўйин тушади. Ўйин туша-туша мақтанайди ҳам:

— Ота, ота, оймомо кечалари ой бўлиб, кундузлари қуёш бўладими?

Дадаси билан кўчада кетаётган тўрт ёшли Жасурбек тропейбусни кўрсатиб деди:

— Дада қаранг, гапга қулоқ солмайдиган автобусларни бошқа томонга кетиб қолмасин, деб боғлаб қўйишаркан-да.

— Бугун боғчамизда алла айтиш бўйича танлов ўтказилди, — деди беш ёшли Зулхумор онасига.

— Хўш, қайси опанлар ғолиб чиқди! — дея сўради онаси.

— Тарбиячиларимизга ўрин беришмади, тўртинчи қаватда турадиган Қўмри холаининг набираси Раъно бор-ку, ўша бувисидан ўрганган аллаларин айтиб, биринчи ўринни олди.

Кўзини юмиб олган уч ёшли Жасурбек деди:

— Агар шоколад бермасанглар кўзимни очмайман, ҳаммаларинг қоронғуда ўтираверасизлар.

— Ойи, Ботирлар итига исм қўйишни билмас экан, — деди Жасурбек онасига. — Мана, бизнинг итимиз қора бўлгани учун қоратой. Уларники тўрткўз, яхшилаб қарадим, иккита кўзи бор холос, ундан ташқари сариқ, сариқтой бўлиши керак-да.

Момақалдиқроқ гўмбурлаб, шаррос ёмғир қуярди. Тўхтамурод эса на онасининг, на отасининг гапига кўнмайди — ҳовли саҳнида ёмғирга чўмилиб дирқиллаб ўйин тушади. Ўйин туша-туша мақтанайди ҳам:

— Ота, ота, бизнинг ёмғиримиз ҳамманинг ёмғиридан ҳам кўп-а!

Отаси тўрт ёшли Мадинадан «илтимос» қилади:

— Қизим, менга бугун овқат пишириб берасанми? Мадинага бундай юмуш сира ёқмайди ва жавоб қилади:

— Нима, овқат қилиб мен Сизнинг онангизимдир?

Кечаси қалам қор ёғиб чиқди. Эртаси барвақт ҳовлига чиққан Мадина тоғидаги, ердаги оқликни кўриб онасидан сўради:

— Ойи, мана шу унинг ҳаммаси бизники бўладими энди?

Болалар тилидан
М. АБУЛҒАЙЗ
қўйиб олди

ЧИСТОН

Чистон сўзининг асл луғавий маъноси «чист он», яъни «у нима» дегани бўлиб, ўзбек тилидаги топишмоққа тўғри келади. Шеърин чистонлар ўзбек ва форс-тожик адабиётда қадимдан бери мавжуд бўлиб, ҳатто Жомий, Навоий, Осадий каби машҳур шоирлар ижодида ҳам чистонлар учрайди.

Чистонда маълум бир нарса асосга олинган бўлиб, унинг ранги, кўриниши, шакли ва ишлатилиши топишмоқ усулида баён қилинади. Чистонлар кишини ўйлашга, фикрлашга, ҳаётда сезгир ва қизиқувчан бўлишга ундайди. Одамнинг ақлини қайрайди, фикр ва билим доирасини кенгайтиради.

У нима, қўллардан қўлларга кўчар,
Қулиб боқсанг у ҳам чехрасин очар.
Аммо ғазаб билан боқа кўрмаки,
У ҳам ғазаб билан захрини сочар!

Кўрдим бир покиза ажойиб илон,
Яланғоч ҳар ерда юради равон.
Хизматдан бош тортса хотинлар уни,
Сочиға бир суқиб «жазолар» шу чо!

У нима, дўкону, уй-у, саройда,
Бел боғлаб, хизматда ҳар кун, ҳар ойда.
Оёқлар остига бошин уради,
Ундан саришталик мавжуд ҳар жойда!

У нима, кундузи кўринар қора,
Баъзан юзи қизил, дили садпора.
Унга қўлларингни боса кўрмагин,
Ошиқлар дилидек қон оқар қора!

У нима, гўмбазга ўхшаб юмалоқ,
Энида устма-уст тўни бор бироқ.
Ҳар киши емоқчи бўлса тўнини,
Юзлари ёш билан ювилгай шу чоқ!

Гумабэки, эшикнинг нишонини йўқдир,
Қалити темирдан, посбони йўқдир.
Ичида боласи кўп-у, ҳар бола,
Юз она тугади, гумони йўқдир!

Салоҳиддин СИРОЖИДДИНОВ

Бу дунёда дарёлар кўп. Улар ўзларининг улуғвор оқимида не-не пок ниятларни олиб юради. Ҳеч бир эзгулик сувсиз битмайди. Оила қасрининг пойдевори никоҳ ҳам сувсиз ўқилмайди. Сиз бу сувни ичиб қалбингизнинг зумрад дарахларида полапонини кўрасиз. Энди ўша

ларда унинг сувидан ичган томчиларингиз руҳингиз боғлари узра кумуш ёмғир бўлиб ёғади. Кун чиқиш мамлакати, деб аталган азиз туркий диёрнинг хурлик истаган ботирлари қони билан ювган тупроққа тиз чўкаси. Шу тупроқ олдидаги масъулнинг янада ортади. Энди мо-

қушилма, чунки унинг девонасиди айбдор. Далов никоҳсиз туғилган— дедилар. Эртаси кунни яйловдаги болаларнинг ҳаммасига Далов бечорайнинг бу аҳволига ота-онаси айбдор эканини тўшунтирдим. Кимдир бунинг маънисига етди, кимдир етмади.

раётганлар, ўз жигарларига хунрезлик қилаётганлар, ўз опа-сингилларини танимаётганлар томонидан бўлаётган қиёматлар ҳам никоҳсиз туғилганларнинг аралашуви буларкан.

Дунёни ҳалоллик, оилани никоҳ ушлаб туришини бугун ҳаммамиз англаб етдикми-

кин?! Никоҳ сувини ичган инсон руҳида пайдо ажиб бир енгиллик, кайфиятдаги наҳорий тиниқликнинг боиси не экан?!

Никоҳ суви, сиз уни лаззатланмоқ ёки чанқоқни босмоқ учун эмас, оила муқаддаслигини туймоқ ва уни асрамоқ учун ичингиз.

НИКОҲ СУВИ

Х. МИРЗАКАРИМОВ сурати

ин бузилмаслиги учун масъулсиз. Сувни ичаётиб бутун вужудингиз қулоққа айланганча улуғ мўйсафиднинг сўзларини тинглайсиз. «Никоҳингиз ўқилаётганда қаршингизда ўтирган азизлар сиз учун бу дунёда ҳам, у дунёда ҳам гувоҳ ҳисобланади». Бошингиздаги бахт қуши сув ичиш учун сиз билан бирга косага э-илад.

Улуғ мўйсафид сўзлашда давом этади. Сўзлар лоқайдлик сўқмоқларини яшил майсалар билан ўчириб, сизни ҳушёр торттиради. Умрингизнинг дарёдек бедор тонглари отди. Борлигингиз тоғлариди сирли гулханлар ёнди. Уйқунинг қора шол рўмолини орзулар шамоли узок-узокларга ўчириб юборди.

Аслида сув ҳам Ватаннинг бир қисми. Мўтабар лаҳза-

молар минг-минг тунлар ййлаб сиғинган бешикка сиғинмоғингиз керак. Никоҳ сувининг қандай сеҳрли, қуввати борки, унга нописанд қараганлар тақдир томонидан жазоланадилар. Никоҳсиз туғилган бола нуқсон билан туғилади.

Болалик пайтларимизда кенг яйловларга сигир боққани чиққанимизда қўшни қишлоқ болалари билан ёши анча катта, соч-соқоли ўсган Далов деган бир девонасифат одам ҳам ҳар кимнинг сигирини етаклаб яйловга келар эди. Эрмакталаб болалар Даловнинг орқасидан «девона, девона»—деб тош отишар, у эса бир сўз демай узокроққа сигир етаклаб кетар эди.

Бир куни момом менга: «Даловни болалар девона деб эрмак қилсалар ҳам сен

Қўшни қишлоқда Далов тўйларга айтилмас экан. Беникоҳ туғилган— бехосият эмиш. Бировнинг уйига ўт тушса ёки кимнингдир уйини ўғри урса ҳам Далов шумқадамнинг касофатига йўйилар экан.

Даловга раҳми келган одам ҳам пушаймон бўлар эди. Чунки Далов, албатта, инсонларга хос бўлмаган қандайдир бир қилиқ қиларди. Айтишларича, унинг отаси номаълум экан. Онаси эса ўғлининг чилласи чиқмаёқ ўлиб кетибди. Бечорани етти ёт бегона Мунчоқ момо катта қилибди.

Даловнинг бешафқат тақдири биз томондаги ҳамма қишлоқларга мактаб бўлди. Гўдак дунёга келар экан, унинг учун дастлаб қувонч ота-онаси борлиги ва унинг покиза, ҳалол никоҳ туфайли бунёд бўлганлиги ҳисобланади. Бизнинг қариялар дунёни никоҳсиз туғилганлар бузади деб ҳисоблашади.

Ўз ота-онасига қўл кўта-

Бу қандай сув оға, қайси тоғдан ул
Ичдим руҳимга қайтди оқ қушлар.
Оқ гуллар оқдилар хаёлларимда,
Болишимга пардек қўнди оқ тушлар.

Шу тун даричамга Биби Фотима
Нон бериб юборди келинларидан.
Шу тун оёғимга чиллалик оҳу,
Сўйқалди сўт оқиб елинларидан.

Оға, белбоғингиз қамишдан экан,
Шакар қамиш экан шакар тўқилди.
Қушлар шакар терди этакларимдан,
Гулларнинг оғзидан гавҳар тўқилди.

Тўлқин олиб кетган кўзаларимни,
Сувдаги парилар келтириб берди.
Ғийбат юлиб кетган ковушларимни
Қумушу, дурларга тўлдириб берди.

Бу қандай сув оға, қайси тоғдан ул,
Эриди қайғунинг қуламас тоши.
Қаранг юлдузларга тегиб ётибди,
Никоҳ сувин ичган аёлниг боши.

Зулфия МУЪМИН

МУҲАББАТ ҚИРРАЛАРИ

Ҳақиқий баркамол одам
донларча эмас, дарвишларча
севиб қолиши мумкин.

лекин оз бўлса-да, идрок эгаси
бўлмоғи керак.

Ф. ЛАРОШФУКО

ҚОБУС

Дунёда даҳшатли ёвузликлар
кўп, аммо ҳаммасидан ҳам
даҳшатлироғи — муҳаббатни
бугиш.

Кимки садоқат ҳақида ҳеч
вақт онт ичмаган бўлса, у ҳеч
қачон онтини бузмайди.

АФЛОТУН

Б. ПРУС

Унча севмаган одамгина ўз
муҳаббатини изоҳлаб бера ола-
ди.

ПЕТРАРКА

Севги йўлидаги ҳар қандай
гов уни фақат кучайтиради.

В. ШЕКСПИР

Эркак киши танлаган қай-
лиққа қараб туриб, у одам-
нинг кимлиги, ўз қадр-қиммати-
ни биладими-йўқми, осонгина
билса бўлади.

И. ХЕТЕ

Агар севсанг, муҳаббатингга
арзийдиганини сев. Севилган
одам Птоломей ёки Афлотун
даражасида бўлиши шарт эмас,

Ошӣқ ва маъшӯқлар бир-
бирлари билан учрашганлари-
да мутлақо зерикмасликлари-
нинг боиси шундаки, улар тўх-
товсиз равишда ўзлари ҳақида
гапирадилар.

Ф. ЛАРОШФУКО

Севиб қолган йигитни айб-
лаш, бирор кишига касалли-
гини юзига солиб, таъна қилиш
билан баб-баравардир.

Ш. ДЮКЛО

Севгини ақл-идрок идора
қилмайди.

Ж. МОЛЬЕР

Тўпловчи Б. БЕК

● Аҳмад ЯССАВИЙ ●

ҲИКМАТ

Бешак билинг, бу дунё барча халқдин ўтаро,
Инонмагил молинга, бир кун қўлдин кетаро,

Ота-она, қариндош қаён кетди, фикр қил,
Тўрт оёғлиг чўбин от бир кун сенга етаро.

Дунё учун ғам ема, Ҳақдин ўзгани дема,
Киши молини ема, сирот узра тутаро.

Аҳли, аёл, қариндош—ҳеч ким бўлмайду р йўлдош,
Мардона бўл, ғариб бош, умринг елдек ўтаро.

Қул ХОЖА Аҳмад, тоат қил, умринг билмам неча йил
Аслинг билсанг обу гил, яна гилга кетаро!

«ОИЛА ВА ЖАМИЯТ» КОМПЮТЕР МАРКАЗИГА МАРҲАМАТ

Хар қандай мамлакатнинг келажаги фарзандлари камолотига боғлиқ. Демак, фарзандларимиз:

- жисмонан соғлом ўсиши;
- баркамол инсон бўлиб улғайиши;
- энг замонавий фан-техника сирларидан хабардор бўлиб боришлари лозим.

Бугунги давр илм-фани, ишлаб чиқаришини эса компютер техникасисиз тасаввур этиб бўлмайди.

Азиз ота-оналар! Сиз фарзандларингиз Ватанга муносиб ўғил-қиз, Ўзбекистонимизни буюк мамлакатга айлантира оладиган инсонлар бўлиб улғайишини истасангиз уларни «Оила ва жамият» газетига йўланг, бошлаб келинг. Бу ерда улар:

- турли хил компютер ўйинларини ўрганиши;
- математика, физика, она тили, инглиз тили, рус тили бўйича мактаб ўқув дастурларини қизиқарли мисоллар ёрдамида ўрганиши;
- компютер дастурлари тузиши;
- графика, лойиха-конструкторлик соҳасидаги икtidорини амалда синаб кўриши мумкин.

Фарзандларингиз ана шу сабоқларни ўзлаштириб олдими, демак ҳисоблангки, Сиз ҳам мамлакатимизнинг буюклик бийоси пойдеворига қишқ қўйдингиз!

Азиз ота-оналар! Фарзандларингиз севимли газетингиз компютер марказида ҳафтанинг олти кунли мобайнида (якшанбадан ташқари) соат эрталаб 8⁰⁰ дан 16⁰⁰ гача ўзи учун энг қулай муддатда компютер ўйин-сабоқлари билан машғул бўлиши мумкин. Ўнунманг, бизда машғулотлар учун бошқа жойлардагига нисбатан 3-4 баробар кам ҳақ олинади, Чунки Ватанимиз келажаги учун хизмат қилиш барчамизнинг бурчимиз!

Бизнинг манзил: Тошкент — 29, Намойишлар хиёбони, 1-уй. «Оила ва жамият» газетининг компютер маркази. Тел: 39-14-08.

ҚЎЛ-ОЁҚ НЕГА ШИШАДИ!

Кечқурун уйқуга ётиш олдида кўп суюқлик ичиш шир пайдо бўлишининг асосий сабабларидан бири. Кўпинча қўлундай, шоколад, асал, балиқ ва бошқа маҳсулотлар истеъмол қилганда ёки ноқулай ҳолатда — бошига болишни паст қўйиб ўхлаганда ҳам қўл-оёқлар шишади. Шиш буйрак, юрак касалликлари оқибатида ҳам бўлиши мумкин.

маслаҳатлар

ХУРРАКНИНГ ДАВОСИ

Уйқуда оғиздан нафас олганда ҳаво оғиздан бурун-халқумга ўта туриб юмшоқ танглайни тебратеди, натижада одам хуррак отади. Хуррак отаётган пайтда одам бошқа ёнбошга ағдарилиб олганда хуррак кўпинча тўхтайдми. Хуррак отмаслик учун қуйидаги оддий табирни қўллаб кўринг: кечқурун ётишдан олдин газламани ёстиқча шаклида бир неча қават қилиб қаттиқ буклаб олинг-да энсига қўйинг, устидан дока билан бошингизни қўшиб боғланг. Шундай қилсангиз, чалқанча ётолмасизда, ёнбошлаб олишга мажбур бўласиз. Агар бу усул ҳам ёрдам бермаса врачга бориш. Бурундан нормал нафас олишни тиклаш учун баъзан тиббий муолажа олишга тўғри келади.

Дераза

БУРУННИ ЭҲТИЁТ ҚИЛИНГ

Бугун хорижга бориш, имконини топганга ҳар ой, ҳар ҳафтада сафар қилиш ҳеч гап бўлмай қолди. У томонларга бўзчининг моксидида бориб-келаётган тижоратчилар эса саноқсиз. Улар хориждан нималар олиб келмапти дейсиз.

Масалан, хизмат баҳона бир яйраб дунё кезиб келиш ниятида фарб мамлакатларидан бирига сафар қилган жаноб Ухта шахрига СПИД келтирибди.

ЧЕКИШ ТАРҒИБ ЭТИЛМАЙДИ

Мексика Соғлиқни сақлаш вазирлиги 1993 йилнинг биринчи ярмида ичиш ва чекишни ошириб тарғиб этган 70 қонун-бузарни моддий жазолади: улардан 225 минг доллар ундириб олинди. Бу мамлакатда соғлиққа зарар етказадиган маҳсулот ва емакларни тарғиб этиш жуда қаттиқ назорат остига олинган. Бозор — дуч келган нарсани реклама қилиш дегани эмас экан.

ТАЙЕРАГА ОСИЛИБ...

Колумбия пойтахтидан Майамига келиб қўнган тайёра тўхташ жойига буриллаётганда филдирак йиғиладиган филоф ичидан ерга... бир бола тўп этиб тушди. У чиптасиз йўловчи сифатида ана шу филоф ичидан 10 минг метр баландликда уч соат учиб келган ва тирик қолган экан. Аслида омон қолиши мумкин эмасди: филдирак эзиб ташлаши, нафаси етмай ўлиши (бундай баландликда кислород жуда сийрак), ниҳоят муз қолиши мумкин эди. Лекин бари бир Худонинг қарами кенгд.

Болани Панамерикан шифохонасида тезда ҳушига келтиришди. Энди АҚШда бирорта қариндоши топилиб қолса, унинг ошиғи олчи деяверинг.

СОТМАГАН ЭКАН

Ставропол ўлкаси Георгиев шахар мелиса бўлими ходимларидан бири автомашинадан туша туриб камзули чўнтагидан тўппончасини тушириб қўйди. Уни жазодан ҳеч нарса қутқара олмади. Хизматдошлари тўппончани яхшигина «соққа»га пуллаб юборган бўлса керак деб ўйлашди. Бир кун ўтган эса бир йўловчи мелисахонага тўппонча кўтариб кириб келди. Миршаблар уни кўриб анграйиб қолишди. Йўловчи тўппончани йўл бўйидан топиб олган экан.

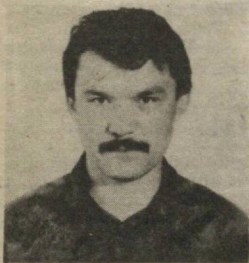
Матбуот материаллари асосида тайёрланди

«ЧУПОН» ҚИЗЛАР

Р. АЛБЕКОВ сурати

Табриклаймиз!

Азизим МУРОД ака! Сизни 12 июл — таваллуд айёмингиз билан чин қалбимдан табриқлайман. Жуфтликдаги ҳаётимиз асалдек ширин, асрлардек узоқ бўлишини истаб: ДИЛЛОЛА, Тошкент шахри.

Меҳрибон дадажонимиз РАҲМАТУЛЛАЕВ Ҳамидулла Асадулла ўғли!

Сизни муборак пайғамбар ёшингиз билан қутлаймиз. Сизга соғлиқ-омонлик, узоқ умр тилаймиз.

ҚИЗЛАРИНГИЗ ва ўғли-нғиз ШУКУРЛҲ.

Қизалогимиз ЖАНОНА! 9-июл — туғилган кунингиз муборак. Ота-онанг бахтига доимо соғ-саломат бўлинг. Келажақда ҳаётингиз асал каби ширин, сув каби тиниқ,

ҳамиша гўлдай очилиб юрсин, деб аданг АЛИШЕР, онанг БАРОН ва уканг УЛУҒБЕК Тошкент шахри.

Қадри дугонажоним ХУЛКАРХОН! Мен сени туғилган кунинг билан табриқлайман. Хушчақчақлик, лаптофат, бахт доим ҳамроҳинг бўлсин. Ҳурмат ва эҳтиром билан дугонанг РАҲНО. Қашқадарё, Усмон Юсупов тумани.

ЖАМИЛА. 26 баҳорингиз муборак! Дунёнинг буткул шодликлари умрингизга сарғашта бўлсин. Ҳаёт йўлингиз ёнра, нурли кунлар ҳамроҳинг бўлсин! Опанг ДИЛ-БАР. Тошкент шахри.

Оила

33 ЕШДА

Маълумотим олий — журналистман. Бахтсиз тасодиф сабабли бир қўлимдан ажраб қолдим. Шу тўғайли ажрашганман. Рўзгор ишларининг деярли барчасини уйдалайман. Мени тушунадиган, ширин сўз, уйим-жойим дейдиган эркак билан мустақкам оила қуриш ниятидаман. «Оила-208».

28 ЕШДА

Касбим — ҳисобчи. Қашқадарёликман. Бўйим 170 см. Ўқимашли, оғир-босиқ (шаҳарлик, уй-жойга эга бўлса яна ҳам яхши), ёши 30 гача

бўлган хоним хоҳиш билдирса уйланаман. «Оила-209».

39 ЕШДА

Маълумотим олий. Китоб шахрида 3 хонали уйим бор. Рўзгор ишларини севиб қиламан. 40-50 ёш орасидаги хушқомат, ўқиган, яхши ниятли жанобга (1-2 фарзанди бўлса ҳам розиман) турмушга чиқмоқчиман. «Оила-210».

Табрик эълонингиз ҳар бир белгиси (ҳарфи) 2 сўм. Битта расм (6×9 см. ҳажмида бўлиши шарт) 500 сўм. Табриклар бир ой муддат ичида чиқарилади. Табрик ва эълонлар 10 кун муддат ичида чоп этилса 2 баробар ҳақ олинади.

Ташишу эълонинг баҳоси 200 сўм.

Азоба боғда йўлиқдим. Ишонамиз биқинидаги серсоя, ўтиргичлари кўп собик кашшофлар боғида бўлди бу. Хоним билан ўтаётган эдик. Қўл чўнтакда, оғиз хўштакда, йўғ-е хўштак оғзида, калла фикрда эди. Фикрки: шу истироҳатгоҳда ажабтовор истироҳат қилиб юрган, турган, ўтирган (ётгани йўқ) жуфтларнинг қайси бири, қанчаси эрта бир кун узукка кўздек ширин-шакар келин-куёв, анжироғи, эр-хотин бўларкин? Бўларкин? Алдайвер азамат, аммо билки ўзинг ҳам алданягансан. Ундан кўра бошқалардай гап-сўзси (жимгина) ялаб-юлқашган тўзукмасми? Ие, сув сулукдай чалқашади-я?! Ҳақиқий севги шуми? Шу боғда юрибдими муҳаббат? Шунақа экан-да...

Боғдаги умумий манзарага қараб шоирнинг. «...кеп қолинг қандашхўр азамат, лабингизни лабингизга пайванд қилади...» си эсимга келди, ноилоҳ, аҳай, азаматлар, баракалла, деб қўйдим. Ҳамма бир бирини авраш учун кирмагандир бу боққа? ...аммо... ҳамма ... Йўғ-е гумон ёмон. Гумон — имондан айиради. Ана, бир-бирдан йироқ (нақ бир метир)

ўтирганлар ҳам бор экан. Қизиқ, таомилни нега бузди, бошқалар бир сантимер ҳам ажрашмаётган жойда (пайтада)? ...наҳотки... оралиқда, ораларида... СЕВ-ГИ ётган бўлса? Зора... Йўқ. Ҳақиқий севгишанларга бундай боғ, манзара манзур бўлмасди. Эй-й, демек улар ҳам...

Қизиқ, яқинлашганимиз сари бунча қарайди бу йигит? Эй, қараса қарар. Хой-наҳай, салом йўқ, алик йўқ, тарс этказиб сигарет ё соат сўрайди. Элбурутдан энсам қота бошлади.

Шундоқ ёнларидан ўтаётувдик ҳамки, кутилмаганда «Ассалому алайкум...» деган гоят ширин саломни эшитиб бурилиб қарадим, ажабландим: Йигит ўрнидан туриб салом бераётими? Қизиқ бўлдику?! Кутилмаганда боғ айланиб, хира торган кўнгил ёришди, ёришди-ю...

— Гугуртингизни бериб турунг, ака.

Саломига алик олдимми, олмадимми, эсимда йўқ. Эсимда: бор-йўғи гугурт сўровчи йигитга ғалати (қаҳрли десаммикин) қарадим: «Чекмайман!» Йигит қотиб қолди. Қиз ажабланди. Худдо ҳақиқ улар мендан бундай кўрс жавоб, муомалани мутлақо кутилмаганда. Йигит турарини ҳам, ўтирарини ҳам билмай менга тикилиб қолди. Баодобгина қиз менга ҳам,

йигитига ҳам қараёлмай, бошини эгди. Юзим қизиди, ўзгарди, қовоғимдан баттар қор ёғди. «Эй, одам ҳам шундай бўладими? Эй-й қўпол, эй-й қўрс, тўнка, ўв-в аҳмоқ!» Эр йигитнинг уялгани — ўлгани! Баодоб йигитни қизининг олдида уялтириб қўйдим-ку. Оддийгина қилиб: «Гугуртим йўқ, ука» — десам бўларди. Уят юзимга тепди. Каттиқ афсусландим. Азоб шу дақиқадан бошланди. Уф тортган кўни ҳамроҳимга қарарканман, у юмшоқкина қилиб, эшитилар-эшитилмас: «Гугуртим йўқ, — деб қўйсангиз бўларди, деб қолди. Бу — ўлганнинг устига тепган ёки дард устига чипқон бўлди. Ҳа-а жуда бўларди, ҳайронман нега шундай дедим? «Тўғри айтмасиз». Уф-ф, нега шундай дедим?» Биласизми баъзан даб-дурустан: «Сигарет борми?» — деб қолишди. Гоҳо шу тахлит гугурт сўрашди. Томдан тараша тушгандек. Ҳе йўқ, бе йўқ, салом йўқ, алик йўқ! Энсам қотади. Гугурт сўрасаям, «чекмайман» дейман, атай совуқроқ қилиб: «чекмайман!», «Йўқ-қ!»

Ростдан чекмайман. Кашандани хуш кўрмаслигим ҳам рост. Лекин «Чекмайман!» азоб бера бошлади. Нима бўпти чекмасам?! Нима, сен чекмай яхши-ю, чекканлар бари ёмонми? Қўйсанг-чи, оғайни! Ахир, «чекмайсизми», дегани йўқ-ку?! Ахир, «Ассалому алайкум, ака... деди-ку!» Кутилмаганда қандай ширин эшитилди у!

Ассалому алайкум — Сизга соғлиқ, яхшилиқ, хотиржамлик тилайман дегани. Улуг китобда: «Бир-бирларингизга ассалому алайкум денглар, иложи бўлса қўл бериб кўришинглар» дейилган. Ассалому алайкум — муборак сўз. Дунё бўйлаб эртаю кеч янграйди. Мусулмон мусулмоннинг қўлини (кўнглини ҳам) шу сўзини айтиб олади. Ассалому алайкум — сеҳр синоати бўлмаганда сайёҳ Тошмакат ака шерга дуч келганда шер, айиққа дуч келганда айиқ бурилиб изига қайтармиди? Бу сўзини айтиб ботирлар тирик қолган. Ялмоғиз кампирнинг иқроори: «саломинг бўлмаганда икки ямлаб бир ютардим». Яхшиларнинг каломи бу. Яхшилар? Ҳолис баҳо берайлик: ким яхшироқ? «Ассалому алайкум» деяркан чекувчи иними, «чекмайман» деб юзини буриб тўнғиллаётган «чекмайдиған» ака? Тан ол, ким яхши? «Ўғулдирадим шекилли, хоним ажабланиди:

— Урол ака, нималар деяпсиз?

— Анави йигитга гугурт топиб бориб

берсаммикин?

— Қаердан оласиз.

— Манаву, йў-ўқ, анави одамдан.

— Вой-й, жуда узоқлашиб кетдик-ку!! Узоқлашдик. Тўғрироғи, мен узоқлашдим. Йўқ, аслида оралиқ узоқ эмас. Шарт бурилиб ўттиз-қирқ қадам юрилса — парк. Аммо энди кеч. Уртада, поёнсиз масофада «Ассалому алайкум...» жавобсиз ётибди. Саломга чўзилган қўлни муаллақ қолдирганмисиз? Жиллакурса кўзингиз тушганми? Эсланг-чи...

Энди улар мени ҳеч қачон хушчақчақлик билан эсламаса керак. Майли эсламаса эсламас. Лекин мен энг оддий, шунчаки эси бутун ҳар бир одам қиладиган муомалани қилмадим. Аксинча бировнинг дилини оғритдим, кўнглини қолдирдим. Ахир оддийгина «Гугуртим йўқ эди», десам, ҳатто «... бўлса бажонидил берадим-у, афсуски йўқ-да ука» десам ҳам ҳаққим кетмасди! Асли қўполман, бўлмаса одам ҳам... шундай...

Уйга ҳам етиб келдим. Кийимларимни ечарканман, хаёлимдан ўтди: «Бекорга хафа қилдим», «Яхши иш бўлмади». Негадир тайёр овқатни емадим. Чой-пой ичгим ҳам келмади. Уримга чўзиларканман, кўнглим ғашлиги кучайса кучайардики, тарқамасди. «Бекорга хафа қилдим», «Салом берган кишиниям ҳеч замонда шундай хафа қиладими киши?!» Хўп ана, салом берган кишининг ҳурмати йўқ экан, саломнинг ҳурмати-чи? Ие тўхта, тўхта-чи, саломига алик олдимми ўзи? Олмадим шекилли? Оббо!! Уф-ф-ф...

Бир неча кун кўнглимдаги ғашлик тарқамасди. Азобдан қутулишининг ягона йўли — ўша — боғдаги йигитдан кечирим сўраш, аммо бунинг иложи йўқ. Йигит топилаганда ҳам камининг кечирим сўрашга бўйни ёр берайди. Бу-аниқ. Аммо ўша кун саломга алик олдимми, йўқ, — бу — аниқ эмас. Ҳар ҳолда, ҳар эҳтимолга қарши фарзу қарздан қутулиш, кечикиб бўлса ҳам (хендан кўра кеч) жавоб беришим ва катта-катта қилиб ёзишим шарт: «ВААЛАЙКУМ АССАЛОМ РАҲМАТУЛЛОҲ ВА БАРОКАТУҲ».

Мана анча енгил тортдим. Дарвоқе, энди ҳатто жойидан кўзгалмай, саломсиз, аликсиз, гугурт ё сигарет сўраганларга ҳам: «Гугурт (ё сигарет) йўқ эди-ку биродар, ака, ука, сингилжон, бўлса Сиздан аярмидим, десам керак.

Урол УЗБЕК

ОТАНИНГ ҚАРЗИ ЙЎҚМИ?

Бир неча йил аввал (ҳозир ёшим 30да) бир йигит билан танишиб қолдим. Менинг турмуш ўртоғим ва битта болам бор эди. У эса эндигина уйланган экан. Қўп ўтмай, бизлар бир-биримизни яхши кўриб қолдик. Унинг аёли, менинг эса ҳўжайимин бошқа миллатдан эдилар. Балки шунинг учун ҳам биз тез тил топишиб кетгандирмиз. Янаям ким билади.

Биз учрашиб турдик. Бир-биримизга жуда боғланиб қолдик. У доим «фақат сени дейман, хотиним билан яшайман» дерди. Кейин менинг ота-онам билан танишиб, бизларникига худди ўз уйидек келиб-кетиб турди. Касби муҳандис эди. Кўзимга истараси иссиқ, муомаласи яхши, одобли йигитга ўхшаб кўриларди. Шунинг учунми, ота-онам ҳам уни ёқтириб қолишди. Орадан 7 йил ўтди Мен билан яшаб юрса ҳам, ўз хотинини қўймади. «Ундан 2 қизим бор, лекин барибир уни ташлаб кетаман, сен ўғил туғиб берсанг бас» дерди. Бир йил бўлди. Унга ўғил туғиб бердим. У эса

бизни ташлаб кетди. Ҳатто боламга ўз фамилиясини беришини ҳам истамади. Охири дом-дараксиз йўқолди. Мен эса энди афсус чекляман. Нима қилай, айбим—ишонганми. Ўғилчан жуда ширин. Отасининг ўзи.

Тўғри, ўзимни оқлай олмайман. Гуноҳнинг ярми менинг бўйнимда, ярми уникида-ку, ахир! Ўғлимнинг айби не? Мен уни ҳеч кимга зор қилиб қўймайман. Аммо отаси-чи? Унга ишониб дахшатли хато қилганимни энди тушундим. Уни деб эримдан ажралдим. Ҳаётимни қурбон қилдим. Ҳама билади.

Ахир ўтмишда одамлар бир-бирин ёқтириб қолишса очик юз билан бирга яшаганку. Қўша-қўша фарзандлар вояга етказишган-ку? Наҳот шундай одил эр-какларимиз кундан-кун камайиб бораётган бўлса?..

Муаллифнинг илтимосига кўра исми-шарифини кўрсатмадик

УЯЛМАЙСИЗМИ?

Менинг ёзаётганим балки кимларгадир эриш туюлар. Чунки аксарият ҳолларда бир нарсасга эътибор бермас эканмиз. Автобусда ёки жамоат жойларида баъзан кап-катта йигит-қизларимизнинг оғзидан бемаъни сўзлар чиқиб кетади. Кимга қандай, мен эса, очиги, бунни ҳазм қилолмай, жуда оғир ботди.

Тошкентга биринчи келган пайтим. Шаҳарни айлانгани чиқдик. Тумонат одам. Бир пайт ёнимиздан ўтиб кетаётган йигитлардан бири ўртоғига қараб шундай уятсиз, бир сўзни ишлатдики... Тамом, энди улар жанжаллашиб кетса керак деб ўйловдим. Йўқ, қаёқда. Ҳалиги йигит ҳам овозини баралла қўйиб худди шу сўзлар

билан унга жавоб қайтарди.

Шунга ҳам мана беш йил бўлибди. Энди билсам, кундалик сўзлашувда бундай сўзлар анчайин ўрнашиб қолган экан. Ҳама бефарқ, ҳатто айрим катта ёшдаги кишилар ҳам бир нима дейиш ўрнига ёшларга «намуна» бўлишди.

Бунчалар уятсизликнинг боиси не? Ахир ёнимизда опа-сингилгиз ёки онангиз бўлиши мумкин-ку.

Тошкент—кўркам, ажойиб шаҳар. Бу ердаги одамларнинг табиати ҳам шундай гўзал бўлишини истардим.

Зуфар ҚАРИМБЕРГАНОВ.
Техника Дорилфунуни толиби

Ҳ. САИДОВ сурати

АЖДАҲОЛАР СУЛТОНИ

ЁХУД ГҶРИ МОР АФСОНАСИ

ДАВОМИ (БОШИ УТГАН СОНДА)

ИККИНЧИ АФСОНА

Мен ушбу Гўри Мор билан боғлиқ афсонанинг қанчалик ҳақиқатга яқинлигини аниқлаш, шубҳа ва гумонларга ўрин қолдирмаслик учун Оёқчи ва аҳона қишлоғидаги ўнлаб қариялардан сўхбатда бўлдим, қабри қайта-қайта ўлчадим, текширдим, афсонани кўплардан эшитиб кўрдим. Ва, ниҳоят, Аждаҳо билан боғлиқ сир-синаотларни кўпиртирмасдан, ўзимдан қўшмасдан, баъдий тўқималарга буркамасдан, афсона қандай яратилган бўлса, шу асосда тасвирлашга ҳаракат қилдим. Зеро, ҳар қандай афсонанинг тағида ҳам бир ҳақиқат ётганлигини муштарийлар сезсин, билсин дедим.

Ушбу афсона ғаройиботлари билан овора бўлиб юрганнимда, Юқори Оёқчи қишлоғида яшовчи одамлар менга иккинчи бир ажойиб афсонани сўзлаб беришди, иккинчи Гўри Морни кўрсатишди.

Ушбу иккинчи афсонанинг ярим ривоят, ярим ҳақиқат эканлигини сезсам-да, бу жойнинг ҳам Гўри Мор деб аталишини, Аждаҳо қабрларининг ҳам бир-бирларига ўхшашлигини кўриб, бунисини ҳам ёзишга жазм этдим.

Ушбу афсонада таъриф берилган Аждаҳолар султонининг узунлиги оз эмас, кўп эмас 500 метрдан зиёдроқ, йўғонлиги 4—5 метрлар бор. Узимча тасаввур қиламан, шундай Илон бўлса, катта тоғни ҳам тошларига қўшиб юборишга қодир деб. Аждаҳонинг пайдо бўлиш даври одамларнинг онги анча ривожланган, милтиқлар ишлата бошлаган даврларга боғлиқ талқин этилади.

...Худди, биринчи афсонадагидек, боғишати махлуқ ҳам тунда пайдо бўлган. Осмондан тушганми, ердан чиққанми, ҳеч ким билмайди. Ҳақиқий илонми ёки Оллоҳнинг офат-балосими, бу ҳам қоронғу. Маълуми шуки, у пайдо бўлиб, қишлоққа даҳшат солган. Бу улкан Аждаҳони кўрган одамларнинг қапалаги бошидан учган.

Бу сафар Аждаҳо у қадар кўп талофат етказа олмаган. Айтишларича, боши сувада, думи қирнинг устида тураркан. Илон қишлоқнинг офтоб-рўй бетини бутунлай эгаллаб олган. Одамлар офатга қарши зудлик билан ҳаракат қилишган. Аждаҳони сув ичиши учун келган пайтда ўлдирдиш режалаштирилган. Қишлоқнинг жами жангари йигитлари қуроллантирилган. Қолган барча кишилар эса, кирга — Аждаҳонинг думи томонга юборилган.

Илонлар султонига уруш очиб белгиланган кун жангари, кўркмас, ботир йигитлар юзлаб милтиқлардан Аждаҳонинг бошини, кўзини мўлжаллаб ўқ отишаверган. Чунки, Илоннинг бошини янчмас, ўлдириб бўлмайди-да. Аждаҳонинг думи томонга сафарбар қилинган ҳалқ эса олдиндан тайёрлаб қийилган тошлар билан ёппасига ҳужум бошлаб, Аждаҳонинг думидан кўмиб келишаверган. Шундай қилиб, бир кунлик жанг одамларнинг галабаси билан тугаган. Илонлар подшоши ўлдирилган. Осон галабага эришишга, биринчи сабаб одамларнинг қуроллангани, ҳамжиҳат, уюшгани бўлса, иккинчидан, жуда баҳайбат илон ўз ҳаракатини тартибга солмаган. Бу эса, унинг ўлимига сабаб бўлган.

Иккинчи афсонага асос солган 500 метрли Гўри Морданам. Ҳақиқатан ҳам биринчисига ўхшаш, Оёқчидайд, бошлаб қирнинг тепасигача жуда улкан Гўр, яъни қабр ястаниб ётибди. Ушбу қабр билан боғлиқ бошқа бирорта афсона ёҳуд ривоят эшитма-

дим. Қарияларнинг барчаси унинг Гўри Мор эканлигини тасдиқлашди. Демак, бу ҳам Илонлар султонининг қабри экан деган хулосага келдим. Ушбу қабр ҳам худди биринчиси каби тош қалаб ҳосил қилинган. Қабр устини эса асрлар ўтиши билан тупроқ босган, хас-хашақлар қоплаган.

УЧИНЧИ АФСОНА

ёҳуд қабристондаги қўш Аждаҳо воқеаси

1978 йилнинг саратони эди. Яқкабоғ посёлкасида жойлашган шифохонада даволангандим. Ана ўшанда мен билан бирга ётадиган аҳонам қизик афсона сўзлаб берганди:

— Тарихий обидаларни, масжид ва қабристонларни бузишга фармон берилган пайтлар эди. Бизнинг қишлоқдаги катта қабристонни ҳам бузиб, ўрнига пахта экиш топириғи келган экан. Яқкабоғда нима кўп, қишлоқ кўп. Ишонасизми, ана шу қишлоқлардаги кўпгина қабристонлар текислаб тикланди. Жўмладан, бизнинг қишлоқдаги қабристон ҳам. Очиги, қабристонларни текислаш ишини кўп ҳолларда ёлланган, маҳаллий бўлмаган тракторчилар амалга оширишди. Айрим қишлоқларда эса маҳаллий тракторчиларга зугум билан бу иш бажартирилди. Рўй-рост бўйин товланган тракторчилар ҳатто қувғин ҳам қилинган экан. Қишлоқдошим, табиятан забардаст, полвон Абдурайим ҳам ўз тракторини қабристонга киритади. Одамларнинг таъкидлашларича, уни ўша даврдаги сталинчи раисимиз мажбурлаб, бу ишга жалб қилган. Балки, оми тракторчига бирор нарса ваъда бергандир. Ҳар ҳолда, ёлғиз Абдурайим акагина қабристонни ўз ҳайдов трактори-бульдозери билан буза бошлайди. Мозорат қишлоқдан анча четда бўлганлиги боис у ёқларга одамлар камдан-кам ҳоллардагина боришган.

Абдурайим ака ўша биринчи кунни кун бўйи ишлайди, анча толиқади. Қоронғу тушгач, уйига қайтади. Тунда эса, жуда ваҳимали ва кўркнчли туш кўради. Тушида у нукул марҳумлар билан юрганмиш. Лаҳза сайин ишайган тишлар, мияси йўқ бошлар кўринаверади. Оппоқ қафан кийган қария эса қўлларини ёзганча. — Абдурайим, ота-бобонг қилмаган ишни қилгансан, кет бу ердан, — дея уни ҳайдайди. Уша тонгда Абдурайим ака лоҳас ҳолда, боши қаттиқ оғриб ўрнидан туради. Узини касал одамдай ҳис қилса-да, қаттол раисдан кўрқиб яна ишга жўнайди.

Ҳафсала билан ишлайверади, ишлайверади. Бир зум бўлса-да, тушида кўрганларини унутди. Ва, кеч тушиб, атроф қоронғулаша бошлаганлигини ҳам сезмай қолади. Гафлат босибми, чарқоқданми, кўзини уйқу элтади. Бир чоқ кўзини очиб қараса, трактори жойидан кўзгалмасдан, бир жойда айланиб ётганлигини сезади.

«Нима бўлдики?» Унинг ҳаёлидан ўтган савол шу бўлади. Кабинани очиб, ташқарига қарамоқчи бўлади-ю, даҳшатли ҳодисадан эси оғиб, ҳушидан кетади. Унинг кейинчалик ҳикоя қилиб беришича, узунлиги 15—17 метрлар келадиган ниҳоятда катта Илонлар султонининг тенг ярами занжирли тракторнинг тағида қолиб мажаланган, ярим эса, кабинетининг устидан ошиб, иккинчи томонга осилиб турибди. Абдурайим ака ҳушсиз ҳолда қанча ётган, кўзини очганда ўзини касалхонада кўради.

Энг қизик воқеа эртаси кунни бошлабди. Чош: оҳларда, касалхона йўли бўйлаб узунлиги 15 метрлар чиқади-ган улкан Аждаҳо судралиб келаётганлиги ҳақидаги хабар бутун шифохонани оёққа тургазади. Ҳаммаёқ тўс-тўпалон бўлиб, ҳақимлар-у ҳам-

ширалар ҳам, бемор-у уларнинг орқасидан ҳол-аҳвол сўраш учун келганлар ҳам оёқларини қўлларига олиб дуч келган томонга қочадилар. Илон эса бепарво ҳолда, ҳеч нарсага зиён-заҳмат етказмасдан Абдурайим ака ётган хона қаршисига келиб тўхтади. Ва, бирдан хид ола бошлайди. Хид олиб бўлгач, секингина беўхшов ўнгинини кўтариб, дераза орқали оппоқ чойшаблар билан ўраб-чирмаб ташланган, оёқ-қўллари ва юзини яра-чақа босиб кетган, бир алпозда қаравот билан битта бўлиб ётган беморга қарайди. Унинг аҳволини тушунадими, ҳар қалай зиён етказмайди, дераза остиде куллаб бўлиб, ётиб олади. Ҳар вақт-ҳар вақт Абдурайим акага қараб-қараб кўяди. Бу ҳол кўп бор такрорланади. Кеч тушди дегунча Аждаҳо қабристонга кетар, қуёш чиққан, яна қайтиб Абдурайим аканинг деразаси ёнида пайдо бўларди. Ҳатто, Абдурайим ака салгина тузалгач, Аждаҳонинг кўзлариде ёш ҳам кўрган.

Роса етти кун ўтгач, Аждаҳо қайтиб келмаган. Жуфтидан ажралгани учун айрилик азобида ўлганми, ёки Боботомонларга бош олиб кетганми, буниси ҳам қоронғу.

Қабристондаги қўш Аждаҳо воқеа-

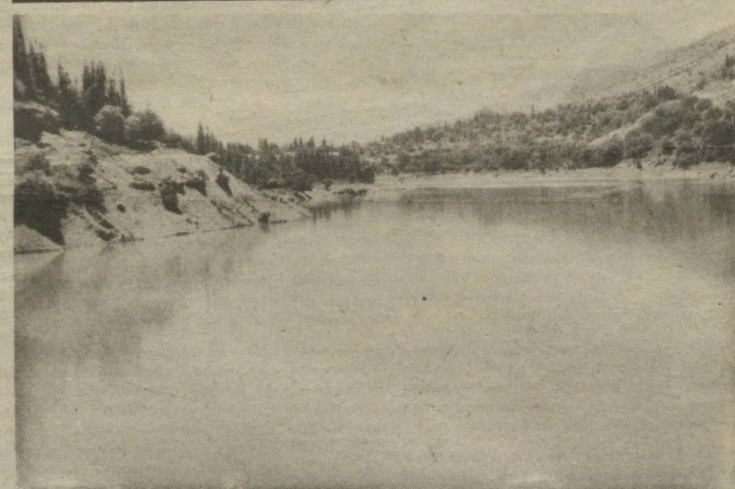
ХОТИМА

Гўри Мор афсонаси туфайли Илонлар салтанатини ўргангандек бўлдим. Гўё уларда ҳам ақл-идрок бордек туюлди. Ва, ҳаёлимдан Абу Али ибн Синонинг: «Шифокор шер юракли, бургут қарашли, нозик қўлли ва илондек ақлга эга бўлмоғи лозим» деган доно сўзлари кечди.

Ота-боболаримиз донолигига қойил қолмасдан илож йўқ. Илнинг мучал ҳисоби ўн икки ҳайвон номи билан боғлиқ. Ана шу ҳайвонлар орасида Илон ҳам бор.

Мен ушбу афсонасифат воқеаларни ўрганиб, қаламга олар эканман, кўпгина илон йилида туғилган одамлар билан ҳам сўхбатлашдим. Гўдакларни, ўсмир ва қарияларни кузатдим. Ва, сездимки, шу йилда туғилган кишиларнинг деярли барчаси ўз йўлини тўғри танлай олган, бошқаларга қараганда ақл-идрокда теран, ҳурмат-эътибори жойида одамлар экан. Илон йилида туғилган ёшгина гўдакда ҳам қандайдир донолик аломатларини илгидим. Эракдир, аёлдор — Илон йилида туғилганларда жасорат борлигини сездим.

Жалол ЯХШИБОВ

Даврон АҲМАД сурати

● Хат ●

ҚАЙЧИ ҚУДАЛАР

Ҳайрон бўлаласиз-а? Бу «қайчи қудалар» нима дегани экан, дея. Чунки истеъмолимизда бу сўз кам учрайди-да.

Яқинда Андижон вилоятининг Пахтабод туманидаги Янги ҳаёт маҳалласида яшовчи Исроилжон Ҳасанов ва Ёқубов номили жамоа хўжалигининг Овчиқа маҳалласидаги Ҳабибулло Сотиболдиев хонадонларида бўлиб ўтган никоҳ тўйлари кўпчилиги ҳайратлантирди. Нега дерсиз? Қизиги шундаки, ҳар икки қуда бир қунда ҳам қиз бериб, ҳам келин туширганлини кам эшитгандим. Уларнинг қудачилиги ҳам галати: «Қудаларим қизим Умида-хонга совчи бўлиб келишди. Мен аввал келин олишим кераклигини айтдим. Кейин билсам уларнинг ҳам бўй етган қизлари бор экан. Қизларини кўрдик. Таваккал қилиб биз ҳам совчи юбордик. Сўнг гапни бир ера қўйиб, қуда-андачиликка келишдик. Тўйгача бўладиган ҳар хил рағм-русумлар — уй кўрди, фо-

тиҳа тўйи кабиларни бекор қилдик. Ортиқча сарф-харажат бўлмади. Биз ҳам, улар ҳам топганимизни келин-куёвларга улашдик. Энди «чақирди» билан «ота кўрди» ни бирга ўтказмоқчимиз», — дейди қудаларнинг бири Матлубахон ая.

Ая гап орасида икки тўйни агар «юлдузлари тўғри келса» бир қилиш жуда яхши бўлишини айтиб, «Яна жидедек шошилибмиз, келиним Марғубахоннинг сингиллари ҳам бор экан» деб ҳазиллашиб ҳам қўйди.

Ҳа, бу қайчи қудалар (бошқа вилоятларда қарши қудалар дейишади) тўйи ортиқча ҳашамсиз, исрофгарчиликсиз ўтди. Ҳамшира Марғубахон билан ер ҳисобчиси Нодирбек ҳамда тарбиячи Умида-хон ва муаллим Рустамжонларнинг эртаси илож ёрғи бўлсин.

Мавлуда СОЛИЕВА,
Андижон вилояти,
Пахтабод тумани

«Оллоҳу акбар...»

Ҳар кун беш маҳал Яратгани улғулоччи бу илоҳий овоз Ўрусиянинг кўҳна пойтахти — Масков узра янгради. Бу овоз таралладиган жойда — Масков Жумъа мечитида ҳар кун тумонат одам. Масков мусулмонлари бу Оллоҳнинг уйига ўз мусулмонлик бурчларини бажаргани — намоз ўқигани, ўз гуноҳларини ўтишини илтижо қилиб, тавба қилгани, фаний дунёдан бир лаҳза кетиб, абадийликка даҳдор бўлгани келадилар. Ана шу мачит имом-хатиби Шайх Равил Ҳожи Гайнутдин ҳазратлари бизни қабул қилиб, «Оила ва жамият» муштарийлари учун мусоҳаба беришга лутфан рози бўлдилар.

ган. Лекин, умид қиламизки, ҳозир Россияда руҳий уйғониш, тикланиш даври, янги мачитлар қурилади ва қуриляпти, эски мачитлар бизга қайтариляпти.

— Агар адашмасам, Россияда 17 миллион мусулмон яшайди.

— Бу — бизнинг статистикамиз бўйича. Лекин халқро ташиқлотлар маълумотларига қараганда, Россия аҳолисининг 23-30 миллиони мусулмонлардир.

— Утган йиллар мобайнида ҳам Ислон, ҳам насроний дини таъқиб остида эди. Лекин барибир, насроний динига кўра Ислон кўпроқ зарар кўрди. Бунинг сабаби нимада?

— Тарих ҳукми билан шундай ҳолат юзага келдики, мусулмонлар ва насронийлар бирга яшаб келдилар, яшайдилар, яшайдилар. Масков ва

мулки деб эълон қилишга йўл бермайдилар. Мачит мусулмонларнинг кўн-гилдан чиққан хайр-эхсонлари ҳисоби-га таъмирланипти. Лекин виждон эркинлиги тўғрисида янги қонун қабул қилиниши билан биз энди ўзимизга ёрдамчи ҳужаликлар ташкил қилиш, ўз корхоналаримизни очиш ҳуқуқига эгамиз. Биз масковлик ишбилармон мусулмонлардан ўта миннатдоримиз. Улар бойлик фақатгина моддий эмас, маънавий ҳам бўлиши кераклигини тушунадилар. Улар ҳар томонлама ёрдам кўрсатмоқдалар. Бева-бечораларга хайр-эхсон қилмоқдалар. Биз улар орқали қариларга, касал одамларга нафақа тўлаб турибмиз. Озиқ-овқат билан таъминляпмиз.

— Дунёвий олий ўқув юртларида Ислоннинг ўрганилишига қандай қарайсиз?

БИЗ ИМОНИМИЗНИ МУСТАҲКАМЛАДИК

— Ҳазрат, марҳамат қилиб, ўзингиз ҳақингизда сўзлаб берсангиз.

— Бисмиллоҳир роҳманир роҳим. Камина Тотаристонда туғилганман. Ота-онам оддий меҳнаткаш одамлар. Диний лавозимларда ишламаганлар. Қозон шаҳрида олий ўқув юртини тугатдим ва Қозон телевидениесининг адабий эшиттиришлар тахририятида ишладим. Шу билан бирга Қозонда машҳур Аҳмад Заки Сайфуллин қўлида диний таълим олдим. У менга Ислонни, Қуръон шарифини, араб грамматикасини ўргатди. Кейин Оврупо ва Сибир Диний бошқармасининг муфтийси Талъат Тожиддин қўлида ўқидим. 1979 йил Бухородаги Мир-Араб мадрасасига ўқишга кирдим. 1984 йил мадрасани тугатиб, Қозон шаҳридаги иккинчи мачитнинг имоми бўлдим.

1985 йилда мени Оврупо ва Сибир мусулмонлари Диний бошқармасига ишга тақлиф қилдилар. Масъул қотиб — Диний бошқарма муфтийсининг ёрдамчиси бўлиб ишладим.

1991 йилда Масков Жумъа мечити асосида Масков шаҳри ва Масков вилояти мусулмонлари Ислон маркази ташкил қилинди. Мен айни пайтда шу марказнинг президентиман.

— Статистика маълумотларига қараганда, Масковда бир миллион мусулмон яшайди. Жаҳоннинг жуда кўп шаҳарларида — Париж, Вашингтон ва бошқа қатор шаҳарларда ўнлаб мачитлар ишлаб турибди. Аҳолисининг деярли ўндан бир қисми мусулмон бўлган Масковда эса атиги иккита мачит ишлаб турибди. Бунинг сабаби нимада?

— Дарҳақиқат, Масков шаҳри ва Масков вилоятида бир миллиондан ортиқ мусулмонлар яшайдилар. Бунча кишига иккита мачит — албатта қама. Маълумотларга кўра, инқилобча Масковда тўртта мачит бўлган. Қатон йиллари бир мачитнинг имоми отилиб, қолган мачитлар тортиб олин-

Масков вилоятида мана 500-600 йилдирки, бу икки дин мавжуд. Лекин, барибир, Россия империяси насронийлар давлати эди ва бу империяда ҳукмрон дин — насроний дини эди. Шунга қарамадан, Ислон дини ҳам ривожланганди. Масалан, инқилобча Россия ҳудудида 20000 га яқин мачит бор эди. Ҳар бир мачит қошида мадраса бўлган. Лекин, барибир инқилобдан сўнг, 30-йиллардан то 70-йилларгача Ислон дини Насроний динига нисбатан кўп зарар кўрди. 30 мингга яқин мударрислар, олимлар, уламо-лар йўқ қилинди. 1954 йилга келиб, 14 минг 150 мачитдан фақат 96 тасигина омон қолди.

— Ислон дини ҳар қандай дин сингари, мўминлар учун гуёки бир «ҳимоя қобиғи» эди. Дин одамлар қалбини имонсизликдан, бўшиқдан сақлаб келарди. Ана шу сиёсат оқибатида кўплар «ҳимоя қобиғини» йўқотишди. Натижасини кўриб турибсиз. Сизнингча нажот нимада? Қандай қилиб йўқотилган имонни тиклаш мумкин?

— Мен мусулмонлар бу «ҳимоя қобиғини» йўқотишди деб ҳисобламайман. Биз, аксинча, имонимизни мустаҳкамладик. Бизни йўқотишга уриндилар. Сибирга сургун қилдилар. Шунга қарамадан, динимиз руҳимизга янада чуқурроқ ўрнашди. Биз динимизни — Ислонни сақладик. Бунга гувоҳ, бизнинг мачитимиз. Бу ерда — атеистик давлат пойтахтида бизнинг оталаримиз бу мачитни сақлаб қолишга муваффақ бўлдилар. Улар Оллоҳга бўлган ишончини, яхши кунларга умидни йўқотмадилар.

— Тарихдан маълумки, илгари барча диний муассасалар вақфга эга эдилар. Инқилобдан кейин вақф ерлари тортиб олинди. Масков мачити ҳозир нима ҳисобига таъмирланипти?

— Ҳа, инқилобча вақф мулки бор эди. Лекин, афсуски, ҳозир Россия ҳудудида биронта ҳам вақф йўқ. Зеро, қонунларимиз, ҳаттоки мачитлар қуришлар ерни ҳам шу жамоанинг

— Маъқуллаيمان. Олий ўқув юртларида Ислонни, Ислон маданиятини ўрганишлар. Лекин бу ўрганишда Ислонга танқидий ёндошиш бўлмаслиги лозим. Ислонга объектив ёндошсинлар.

— Яқинда Россия давлат гуманитар университетда дунёвий динларни ўрганиш магистратураси очилди. Бу ерда ўта дунёвий дин — Ислон, Насроний ва Буддизм динлари ўрганилади. Лекин менга ў ерда Ислон бўлимига етарли даражада талабалар бўлмаганлиги туфайли машғулотлар сентябр ойигача тўхтатилди деб айтишди.

— Бўлмаса гап. Бизда университет магистратурасида ўқиш, бу илмий даражани олишга талабгорлар — сон мингта. Бу ерда гап ўқувчиларда эмас, балким ўқитувчилардадир. Гап шундаки, бизга бир неча бор МГУдан, Россия гуманитар университетларидан мурожаат қилишди. Лекин Масковда талабаларни магистр даражасида ўқита оладиган мутахассислар ўта кам. Борлари ҳам бошқа ишлар билан бандлар.

— Бегона маданиятни куч билан бошқа халқ ичига олиб кириш яхшиликка олиб келмайди. Ўрта Осиёда эса айнан шу нарса содир бўлди. Жуда кўп анааналаримиз йўқолди. Масалан, хотин-қизларни «озод» қилиш шiori остида азалдан шарқ аёлларига хос бўлган кўп фазилатларнинг йўқолиши рағбатлантирилди. Энди аёлларимизни оилага қайтариш вақти келмадимикан!

— Мен масалани озроқ кенгайтирмоқчиман ва шарқ аёллари эмас, умуман Ислон аёллари тўғрисида гапирмоқчиман. Аёл Ислонда азалдан уй бекаси, уйда ўчоқнинг оловини ўчирмайдиган, шу оловни доимо сақлаб келадиган бир нафис хилқат деб қаралган. Оиладаги, демакким жамиятдаги тинчлик, хотиржамлик аёлга, Оллоҳ бу нафис хилқатига боғлиқки, уни (аёлни) ҳар томонлама эҳтиётлаш, авайлаш даркор. Шу сабабли Ислонда эркак киши оила

бошлиғидир ва оилада инсон ҳаёти учун барча шарт-шароитларни яратишнинг мажбуриятидир. Эркак киши оилани уй-жой билан таъминлаш, моддий жиҳатдан зориктирмаслиги лозим. Аёл эса бола тарбияси билан, болани соғлом, жамият учун фойдали қилиб тарбиялаш билан шуғулланиши керак. Хуллас, аёлнинг асосий вазифаси — Она ва Аёл бўлишдир. Аёл кишини зинҳор эркаклар ишлайдиган оғир, жисмоний куч талаб қиладиган ишларга қўйиш мумкин эмас. Биз XXI аср бўсағасида яшайпмиз. Аёл киши, албатта, ишлаши мумкин. Лекин етмиш йил ишлагандек эмас.

— Кейинги йилларда динга эътибор ошди. Лекин, шу билан бирга кўрпаяпти — олдин «дин — халқлар учун афюн» деганлар бугун атеизм — халқлар учун афюн» деганлар бўлди. Биз ҳаммамиз ўз давримизни фарзандимиз. Ахир, бир юмалас, «бирданига» диндор бўлиб қолишнинг иложи йўқ-ку.

— Мен бир ярим йиллар олдин бир газетага берган мусоҳабада «дин «мода»га қияпти, деб айтган эдим. Лекин, Оллоҳга ҳайрат, энди бу «мода» йўқоляпти. Дин — ҳар қандай маданиятнинг асосидир. Маданият ўзгариши мумкин. Лекин дин қолади. Маданият, маориф, адабиёт ва ҳоказолар ҳамиша сиёсат хизматидалар. Лекин дин ҳеч кимга хизмат қилмайди. Дин ҳамиша сиёсатдан, шу кун ташвишларидан юқори туради. Цивилизациялар, халқлар, давлатлар йўқолди, лекин тарих динини сақлаб қолди. Олдинги йиллар бор овозда Оллоҳни инкор қилишган, буни «илмий» исботлаб, китоблар ёзишган, диндорларни қувғин қилишган, баъзи бир одамлар энди «замон талаби шундай эди» деб ўзларини оқламоқдалар. Уларни ҳам тушуниш керак. Лекин динга ҳақиқий ишонган кишилар ҳеч қачон, ҳеч қандай сабабга кўра ўз имонларини сотмайдилар.

— Ислонда гуноҳларнинг катта-кичиги борми?

— Албатта. Мен ҳозир ўзимнинг жумъа маърузаларимда катта гуноҳларга бағишланган бир руқн бошладим. Кичик гуноҳлар чин кўнгилдан қилинган тавба билан жумадан жумлага ёки рамазондан рамазонгача ювилиши мумкин. Лекин шундай катта гуноҳлар борки, улар фақат чин кўнгилдан бир умр тавба қилинсагина Оллоҳ томонидан кечирилиши, энг муҳими — кечирилмаслиги ҳам мумкин. Лекин, Оллоҳ меҳрибон ва раҳмдилдир, у кечирishi мумкин. Бундай катта гуноҳлар жумласига араб тилида «ширк» деб аталадиган гуноҳ ҳам кириди.

«Ширк» — бу бирон нарсани Оллоҳ даражасига кўтариш, унга сикинишидир. Масалан, буддапарастлик. Шунингдек, одам ўлдирish ҳам энг катта гуноҳлар жумласига кириди.

— «Оила ва жамият» муштарийларига қандай тилакларингиз бор?

— Оилалар мустаҳкам бўлсин. Болалар соғлом ўсинлар. Ўзбекистон гуллаб яшасин, ривожлانسин. Ўзбекистондаги халқлар ахил бўлсинлар. Оллоҳдан шуни тилайман.

Махсус «Оила ва жамият» учун Барот ХУДОЙНАЗАР суҳбатлашди

Бош муҳаррир:

Абдуҳошим ИРИСБОЙ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Қулман ОЧИЛ, Жуманазар БЕКНАЗАР, Дадахон

ЕҚУБОВ, Фарход РЎЗИЕВ, Мухаббат ИБОВОДА,

Юсуф ЗИЕД (бош муҳаррир ўринбосари), Ботир

ЭРНАЗАР (масъул қотиб)

ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИ:

Бахтиёр ЭГАМБЕРДИЕВ, Қувондиқ БЕРДИЕРОВ, Рўзимат САФОВЕ, Абсалом УСАНОВ, Урол УЗБЕК, Аскар АЛЛАБЕРДИЕВ, Абдумуталлиб РИЗОҚУЛОВ, Меили ЙҮЛДОШЕВ.

Газетамиз ҳомийлари — Тошкентдаги СЭВИЖ тижорат жамияти, Галлаорол туманидаги «Галлаорол», Муборак туманидаги «Хитой» давлат хўжалиги, Шахрисабз пиллакашлик фабрикаси, Сирдарё «Оқ олтин» дон маҳсулотлари корхонаси

Тахририят келган хатларга ёзма жавоб қайтармайди. Шунингдек, фуқаролар билан ташкилотлар ўртасида воситачилик ҳам қилмайди. Газетамиздан олинган маълумотлар «Оила ва жамият»дан деб кўрсатилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ:

700029, Намойишлар хиёбони, 1-бино. Телефон: 39-43-95.

Юсуф ЗИЕД навбатчилик қилди

Обуна индекси 64654. Рўйхатга олиш № 000080. Буюртма № Г-452. 25.169 нусхада чоп этилди. Офсет усулида босилди, формати А-3, ҳажми, 2 босма табоқ.